

Тіл үйренуде студенттердің тілдік кедергілерді жеңуі: қателіктерді қабылдау мен қорқыныштан арылу жолдары

ЖАРИЯЛАНДЫ 24.05.2025	ТІРЕК СӨЗДЕР fear, language barriers, language learning, mistakes, psychological obstacles, қателіктер, қорқыныш, психологиялық тосқауыл, тіл үйрену, тілдік кедергілер	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/179941/

Сатыбалды Әсем Маратқызы

Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды Университеті

Шетел тілдері факультеті

Шетел тілінен даярлаудың теориясы мен әдістемесі кафедрасы

КА-313-21 тобының студенті

Жетекшісі: **Толуспаева Дариға Жұмабековна**

Аңдатпа

Бұл мақалада студенттердің тіл үйрену барысында кездесетін тілдік кедергілерді жеңу жолдары қарастырылады. Негізгі назар қателіктерді қабылдау мен қорқыныштан арылу стратегияларына аударылады. Студенттердің жиі кездесетін қиындықтарының бірі – сөйлеу барысында қателіктер жасаудан қорқу, бұл олардың тілдік дағдыларын жетілдіруіне кедергі келтіреді. Мақалада психологиялық тосқауылдарды жеңуге көмектесетін әдістер мен практикалық кеңестер ұсынылады. Олардың ішінде қателіктерді табиғи құбылыс ретінде қабылдау, топтық жаттығулар арқылы өзіне сенімділікті арттыру және позитивті ойлауды дамыту жолдары бар. Зерттеулер көрсеткендей, қателіктерді дұрыс қабылдау және қорқыныштан арылу тіл үйренушілердің тиімділігін арттырады.

Abstract

This article explores strategies for overcoming language barriers faced by students in the language learning process. The focus is on embracing mistakes and overcoming fear. One major challenge for students is the fear of making errors while speaking, which hinders their language development. The article provides practical tips and methods to help students break

through these psychological obstacles, including accepting mistakes as a natural part of learning, boosting confidence through group exercises, and fostering a positive mindset. Research indicates that properly handling mistakes and reducing fear can significantly improve language learning efficiency.

Кілт сөздер: тіл үйрену, тілдік кедергілер, қателіктер, қорқыныш, психологиялық тосқауыл.

Keywords: language learning, language barriers, mistakes, fear, psychological obstacles.

Тіл үйрену барысында студенттердің жиі кездесетін басты қиындықтарының бірі – тілдік кедергілерді жеңу қажеттілігі. Бұл мәселе әдетте психологиялық тосқауылдардан, қорқыныш пен өзін-өзі төмен бағалаудан туындайды. Көптеген студенттер шет тілін үйрену кезінде сөйлеу мен жазуда қателік жасаудан қорқады, сондықтан да олар өз ойын еркін жеткізуге тырыспайды немесе қоғамдық ортада тілді қолданудан тартынады. Қателіктерге деген бұл теріс көзқарас тілдік дағдылардың дамуына кедергі келтіріп, оқу процесінің тиімділігін төмендетеді. Сондықтан осы тосқауылдарды жою үшін студенттерге арнайы әдіс-тәсілдер қолдану маңызды.

Студенттер қателіктерді табиғи құбылыс ретінде қабылдауды үйренуі тиіс. Психология ғылымында бұл құбылысқа позитивті көзқарас қалыптастырудың маңызы зор. Тіл үйрену процесі сынақтар мен қателіктерге негізделген, және қателіктердің болуы – үйренудің қалыпты бөлігі. Егер студенттер қателіктерді қабылдауды үйренсе, олар өздерін жайлы сезініп, тілдік тәжірибені дамыта алады. Зерттеулер көрсеткендей, қателіктерді қабылдаған студенттер тілдік машықтарын тез жетілдіреді, себебі олар өздерін сынаудан қорықпайды және жаңа сөздер мен грамматикалық құрылымдарды көбірек қолданады. Бұл ретте мұғалімдердің қолдауы мен мотивациясы маңызды рөл атқарады. Оқытушылардың міндеті – студенттердің өздерін еркін сезінуі үшін қауіпсіз және қолдаушы орта құру. Өз қателіктерін оң қабылдау тіл үйренушінің өзін-өзі бағалау деңгейін арттырады. Студенттер өздерін сынаудан гөрі, әр қателікті жаңа білімнің көзі деп қарастыруы керек. Мұндай көзқарас тек тіл үйрену процесін жеңілдетіп қоймай, сонымен бірге оқушының ішкі мотивациясын күшейтеді. Қателіктер арқылы үйрену тілдік қабілетті күшейтудің тиімді тәсілі болып табылады. Мысалы, шет тілін жетік меңгерген адамдардың көпшілігі қателіктерден қорықпай, оларды сабақ ретінде қабылдайды. Бұл тәсіл психологиялық кедергілерді жеңуге және тілдік дағдыларды дамытудың жаңа деңгейіне жетуге мүмкіндік береді.

Қорқыныштан арылудың тағы бір жолы – топтық жұмыс арқылы өзіне деген сенімділікті арттыру. Студенттерге бірлесіп тілдік тапсырмаларды орындау тілдік дағдыларды дамытуда үлкен көмек көрсетеді. Топтық жаттығулар кезінде студенттер бір-бірінен үйреніп, өздерінің күшті және әлсіз жақтарын таниды. Бұл олардың қорқынышын жеңуге және тілдік тәжірибені бөлісуге мүмкіндік береді. Мысалы, топта

диалогтар мен рөлдік ойындар өткізу студенттерді тілді еркін қолдануға және қателіктерге ашық болуға үйретеді. Бұл әдіс сонымен қатар студенттердің коммуникативті қабілеттерін арттырып, қарым-қатынас жасау шеберліктерін дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, позитивті ойлауды дамыту тіл үйрену процесінің маңызды бөлігі болып табылады. Студенттер өз ойларын теріс көзқарастардан босатып, мақсаттарына жету үшін мотивация қалыптастыруы керек. Психологтардың зерттеулеріне сәйкес, позитивті ойлау адамның жаңа білімді қабылдау қабілетін жақсартады және қиындықтарды оңай жеңуге көмектеседі. Позитивті ойлау арқылы студенттер өздерінің мүмкіндіктеріне сеніп, тіл үйрену жолында кездесетін қиындықтарды өздеріне сынақ емес, мүмкіндік ретінде қарастырады. Ойлау тәсілін өзгерту студенттердің тілдік ортада белсенді болуына және олардың оқу процесін қызықты әрі тиімді етуіне көмектеседі. Кейбір студенттер қорқынышын жеңу үшін өздеріне белгілі бір стратегиялық әдістерді қолданады. Мысалы, күнделікті кішкентай қадамдар жасау арқылы тілдік дағдыларды дамытуға болады. Бұл күнделікті жаңа сөздерді жаттау, қысқа мәтіндер жазу немесе күн сайын 5-10 минут тілді тыңдау болуы мүмкін. Мұндай әдіс студенттерге тіл үйрену барысында жүйелілік пен тұрақтылықты сақтауға көмектеседі. Жеке жетістіктерді атап өту, мысалы, белгілі бір сөздік қорды меңгеру немесе қысқа әңгімелер құрастыру, тіл үйренушінің өз-өзіне сенімділігін арттырады және мотивациясын күшейтеді.

Тіл үйрену барысында студенттердің негізгі қиындықтарының бірі – тілдік тәжірибе жасаудағы ұялшақтық пен қате жіберуден қорқу. Бұл мәселені шешу үшін арнайы мотивациялық әдістерді қолдану қажет. Студенттер өзін-өзі ынталандыру үшін өз жетістіктерін үнемі бағалап, тілді меңгерудегі кішкентай қадамдардың маңызын түсінуі керек. Әрбір тіл үйренушіге тілдік машықтардың дамуы үшін уақыт қажет екенін ұмытпаған жөн. Өзін-өзі марапаттау, мысалы, белгілі бір мақсатқа жеткенде шағын сыйлықтар беру немесе өз жетістіктерін достарымен бөлісу, студенттердің қызығушылығын оятады.

Тіл үйрену кезінде көңіл күй мен психологиялық жағдай да маңызды рөл атқарады. Жақсы көңіл күйде болғанда, жаңа білімді қабылдау оңай әрі тиімді болады. Сондықтан тіл үйрену процесін қызықты әрі жағымды ету үшін әртүрлі әдістерді пайдалану ұсынылады. Мысалы, ойын элементтерін қосу немесе түрлі мультимедиялық құралдарды пайдалану студенттерді қызықтырып, олардың мотивациясын арттырады. Бұдан басқа, шет тілінде фильмдер мен сериалдар көру, музыка тыңдау, немесе шетелдік достармен әңгімелесу сияқты әрекеттер де тілді меңгеруді жеңілдетеді. Өзін-өзі бағалауды жақсарту үшін студенттер шынайы мақсаттар қоюы қажет. Тілді бірден жетік меңгеруге ұмтылу орнына, әр күнге шағын тапсырмалар қойып, оларды біртіндеп орындау тиімдірек. Бұл әдіс студенттердің өзін-өзі бағалауын күшейтеп, қорқынышты азайтуға көмектеседі. Шағын мақсаттарға жету арқылы студенттер өздеріне деген сенімділікті нығайтып, алдағы тіл үйрену кезеңдеріне деген мотивациясын арттырады.

Педагогикалық тәжірибеде тіл үйренушілерді мадақтау мен қолдау көрсету де өте маңызды. Мұғалімдер студенттерді қолдап, олардың әрбір жетістігін атап өтіп, қателіктерін түзету кезінде сынға емес, кеңеске негізделген кері байланыс беруге тиіс. Позитивті кері байланыс студенттің қорқынышын азайтып, өз күшіне сенімін арттырады. Тәжірибеде тілдік кедергілерді жеңу үшін мұғалімдер топтық жаттығулар мен тілдік ойындарды жиі қолданады, себебі олар студенттерге өздерін еркін сезініп, тілді практикада қолдануға мүмкіндік береді. Қазіргі заманғы тіл үйрену технологиялары студенттерге көптеген жаңа мүмкіндіктер береді. Онлайн платформалар, мобильді қосымшалар және тілді автоматты түрде танитын жасанды интеллект жүйелері тіл үйрену процесін әлдеқайда қызықты әрі қолжетімді етеді. Тіл үйрену қолданбаларының арасында Duolingo, Babbel және Memrise кеңінен танымал. Бұл платформалар оқушының деңгейіне сәйкес жаттығулар ұсынады және жетістіктерін қадағалап, мотивациялық хабарламалар жібереді. Сонымен қатар, онлайн ресурстар арқылы студенттер шет елдегі тіл үйренушілермен байланысқа шығып, тілдік тәжірибені шынайы ортада жүзеге асыра алады. Мұндай мүмкіндіктер қорқынышты азайтып, тілді практикада қолдануға ынталандырады.

Тілдік кедергілерді жеңу үшін маңызды тағы бір тәсіл – медитация және тыныс алу жаттығуларын қолдану. Бұл әдістер студенттердің күйзелісті жеңуге және қорқыныш деңгейін төмендетуге көмектеседі. Медитация тыныс алу мен ойларды басқаруды үйретеді, бұл өз кезегінде тілдік ортада өзін еркін ұстауға септігін тигізеді. Студенттер қиын жағдайларда тыныс алу жаттығуларын жасап, өз ойларын тыныштандыра алады. Бұл әдістер тілдік тосқауылдарды жеңу үшін тиімді құрал ретінде қарастырылады. Тілдік дағдыларды дамытуда студенттердің жеке тәжірибелері мен күнделікті әдеттері де маңызды рөл атқарады. Белгілі бір әдеттерді қалыптастыру, мысалы, әр күнді шет тілінде журнал жүргізу немесе қысқа мәтіндерді аудару, студенттердің тілдік қабілетін біртіндеп нығайтады. Сондай-ақ, тілдік күнделік жүргізу студенттерге өздерінің даму барысын көруге және жетістіктерін бағалауға мүмкіндік береді. Бұл әдіс тілді үйренуге деген қызығушылықты сақтап, прогрессті бақылауға көмектеседі. Әлеуметтік орта мен қолдаудың маңыздылығы да тіл үйренуде ерекше орын алады. Тіл үйренуші студенттер өздеріне қолдау көрсететін достар мен мұғалімдерден тұратын ортада болса, олардың тілдік қабілеттері жылдам дамиды. Қоғамдық шараларға, тілдік клубтарға қатысу, шетелдік студенттермен араласу – осындай әрекеттер студенттердің қорқынышын жеңіп, тілді өз еркімен қолдануға ықпал етеді. Әлеуметтік ортада тілдік тәжірибе жасаудың тиімділігі дәлелденген, себебі шынайы қарым-қатынас тілдік дағдыларды тез әрі табиғи жолмен меңгеруге мүмкіндік береді.

Зерттеулер көрсеткендей, тіл үйренуде табысқа жетудің негізгі шешімі – тұрақты жаттығулар мен жүйелі түрде тілді қолдануды әдетке айналдыру.

Студенттер үшін тілдік дағдыларды дамытудағы ең тиімді әдістердің бірі – тілді

күнделікті өмірде белсенді пайдалану. Тілді қолданудың біртіндеп үйреншікті әдетке айналуы студенттердің қорқынышын жеңуге көмектеседі. Мысалы, күн сайын таңертең ағылшын тілінде қысқаша сөйлеп көру немесе күнделік жазу арқылы студенттер өз сөздік қорын байытады және өз ойын нақты жеткізу қабілетін жақсартады. Тұрақты жаттығулар жасау арқылы тіл үйренуші қорқынышын біртіндеп жеңіп, тілді табиғи түрде қабылдай бастайды. Бұл тәжірибелік әдіс тіл үйренушілерге шынайы қарым-қатынас ортасында да өзін еркін сезінуге мүмкіндік береді. Жүйелілік пен тұрақтылық, сондай-ақ, тіл үйренудің оң нәтижелеріне қол жеткізуге ықпал етеді. Әр күнгі кішкентай қадамдар үлкен жетістіктерге бастайды. Мұндай тәсілдер студенттердің өз қабілеттеріне деген сенімін нығайтып, тілдік кедергілерді тиімді түрде жеңуге мүмкіндік береді.

Қорыта айтқанда, тіл үйрену процесінің табысты болуы үшін студенттерге тілдік ортада үздіксіз жаттығулар жасау, тілді күнделікті қолдану және өзін-өзі

ынталандыру маңызды. Қорытындылай келе, тіл үйрену барысында студенттердің тілдік кедергілерін жеңуі үшін қателіктерді қабылдау мен қорқыныштан арылу жолдары үлкен маңызға ие. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, өз қателіктерін оң қабылдап, қорқынышын жеңе білген студенттер тіл үйренуде айтарлықтай табысқа жетеді. Қателіктерді табиғи құбылыс ретінде қарау, топтық жұмыс арқылы өзіне сенімділікті арттыру және позитивті ойлауды дамыту студенттердің тілдік қабілетін жетілдіреді. Тіл үйрену – бұл үздіксіз процесс, және оған шыдамдылық пен табандылық қажет. Сондықтан студенттерге қателіктерден қорықпай, өз-өзіне сеніммен қадам басу ұсынылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *Lightbown, P. M., & Spada, N. (2017). How Languages are Learned (5th ed.). Oxford: Oxford University Press.*
2. *Dörnyei, Z., & Ryan, S. (2015). The Psychology of the Language Learner Revisited. New York: Routledge.*
3. *Ortega, L. (2016). Understanding Second Language Acquisition (2nd ed.). New York: Routledge.*
4. *Gass, S. M., & Mackey, A. (2017). The Routledge Handbook of Second Language Acquisition. London: Routledge.*
5. *Ellis, R. (2016). Understanding Second Language Acquisition. Oxford: Oxford University Press.*